

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

a. Προλεγόμενα

Αντικείμενο της ανα χείρας μελέτης αποτελεί η θεωρητική οριοθέτηση και η δευτερογενής εμπειρική διερεύνηση του ζητήματος *μετανάστευση και εγκληματικότητα*. Ειδικότερα, η μελέτη στοχεύει, αφενός, στην *κατανόηση* της *συγκρότησης ή κατασκευής* του ζητήματος και, αφετέρου, στη διερεύνηση των συναφών με το θέμα *πραγματικοτήτων*. Αυτό σημαίνει ότι η προβληματική του έργου ανελίσσεται γύρω από ένα πλέγμα διαδράσεων και αλληλεξαρτήσεων, διαδικασιών και μηχανισμών που συνδέονται τόσο με το *μεταναστευτικό ζήτημα* όσο και με το *εγκληματικό φαινόμενο*. Η μελέτη, επίσης, διαθέτει συγκεκριμένο κοινωνικο-ιστορικό, πολιτισμικό και γεωγραφικό ορίζοντα και προσδιορισμό. Τοποθετείται, λοιπόν, απέναντι σε κοινωνικές πρακτικές που απαντώνται στη χώρα μας μεταπολεμικά και ιδιαίτερα κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Η συγκλίνουσα αυτή *ματιά* στα ελληνικά πράγματα σε καμία περίπτωση δεν είναι απαλλαγμένη συγκριτικών *βλεμμάτων* στον ευρωπαϊκό και διεθνή ορίζοντα, όπου και όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Άλλωστε, ούτε το μεταναστευτικό ούτε το εγκληματικό φαινόμενο αποτελούν ελληνικές καινοτομίες και επινοήσεις καθώς και τα δύο χαρακτηρίζονται καίρια από δι-ιστορικό, δι-εθνικό, παγκόσμιο και παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα.

Ως εκ του αντικειμένου της η μελέτη αναγκαστικά κινείται ταυτόχρονα σε παράλληλα, όχι όμως πάντα και επάλληλα, επίπεδα: το εσωτερικό και το διεθνές, το τυπικό σύστημα ελέγχου τόσο της μετανάστευσης όσο και του εγκλήματος, το *πραγματικό* και το *φантаσιακό*, δηλαδή, το «γεγονός» και τις όποιες αναπαραστάσεις του. Με αυτόν τον τρόπο καθορίζονται και οι πηγές των προς δευτερογενή επεξεργασία πληροφοριών για το θέμα της μελέτης. Τα δεδομένα προέρχονται: α) από μια κριτική αποτίμηση του *λόγου των ειδικών* για το ζήτημα *μετανάστευση και εγκληματικότητα*, τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς, β) από τη δευτερογενή επεξεργασία στατιστικών συνόλων δεδομένων για το έγκλημα και την αντιμετώπισή του στη χώρα, και γ) τη συνεξέταση του τυπικού συστήματος υποδοχής και ελέγχου του μεταναστευτικού φαινομένου, όπως αυτό εκφράζεται στην ισχύουσα νομοκανονιστική και δι-

οικητική μεταναστευτική πολιτική. Τέλος, η συνδυαστική επεξεργασία των δεδομένων που προκύπτουν από ποικιλία πηγών οδηγεί στη διατύπωση πορισμάτων σχετικά με τα ζητήματα *εγκληματικότητα των αλλοδαπών και μετανάστευση και εγκληματικότητα*, καθώς τα δύο αυτά θέματα σε καμία περίπτωση δεν ταυτίζονται. Στη συνέχεια, ορισμένες προτάσεις χάραξης πολιτικής θα μπορούσαν να συνεκτιμηθούν στο πλαίσιο άσκησης της αντεγκληματικής πολιτικής με τρόπο που να περιλαμβάνει και το μεταναστευτικό ζήτημα καθώς και της στρατηγικής αντιμετώπισης του ίδιου του μεταναστευτικού ζητήματος στη χώρα.

β. Το πλαίσιο αναφοράς

Είναι κοινός τόπος πλέον η διαπίστωση πως στα μέσα της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα η Ευρώπη βρίσκεται σε ένα κομβικό σημείο τόσο σε σχέση με την πολιτική της διαχείρισης πειστικών κοινωνικών καταστάσεων και φαινομένων, όσο και σε σχέση με την κοινωνική της συγκρότηση.¹ Το ίδιο ισχύει και για την Ελλάδα. Κοινός τόπος είναι, επίσης, η διαπίστωση πως η χώρα μας από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 άρχισε σταδιακά να αποτελεί χώρα μιας περισσότερο ή λιγότερο μόνιμης εγκατάστασης ολοένα αυξανόμενων μεταναστευτικών πληθυσμών από μεγάλη ποικιλία τόπων προέλευσης ή καταγωγής.

Φυσικά δεν είναι η πρώτη φορά που η Ελλάδα *υποδέχεται* μεγάλο αριθμό προσφύγων ή μεταναστευτικών κοινοτήτων. Θα τολμούσαμε να πούμε ότι το συχνά επαναλαμβανόμενο επίχειρημα, ότι τα τελευταία χρόνια ο τόπος μας *μετατράπηκε από χώρα αποστολής μεταναστών σε χώρα υποδοχής μεταναστών*, δεν διατηρεί την απόλυτη ισχύ του στην ιστορική διαχρονία παρά μόνο στην εντελώς πρόσφατη μεταπολεμική συγχρονία, όταν από τη δεκαετία του 1990 κι εντεύθεν οι μεταναστευτικές μετακινήσεις προς τη χώρα μας αποκτούν τα χαρακτηριστικά *ρεύματος*, όπως άλλωστε και οι συναφείς *μεταναστευτικές ροές* προς λοιπές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.² Έτσι, στην αγωγή του 21ου αιώνα η Ελλάδα είναι πλέον μία χώρα στην οποία κατοικεί και εργάζεται σημαντικός αριθμός αλλοδαπών. Σύμφωνα με τα δεδομένα της

1. Μ. Τζωρτζοπούλου, Μ. Στογιάνοβα, 1/11/05, «Θεματική βάση για τη Μετανάστευση: Η αναζήτηση των πηγών για τη μελέτη του φαινομένου της μετανάστευσης», Εισήγηση στην Ημερίδα: *Κόμβος Δευτερογενούς Επεξεργασίας: μια Ερευνητική Υποδομή για τις Κοινωνικές Επιστήμες*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα.

2. Ν. Πετρόπουλος, 1990, σ. 90.

απογραφής του 2001, στη χώρα ζουν περίπου 800.000 αλλοδαποί, αριθμός που αποτελεί το 8% του πληθυσμού της, ποσοστό που είναι από τα υψηλότερα μεταξύ των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Επιπλέον, λόγω της ισχύουσας ευρωπαϊκής και ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής, η επίσημα καταγεγραμμένη μετανάστευση δεν αντανακλά τον κατά πολύ μεγαλύτερο (σχεδόν διπλάσιο) πραγματικό αριθμό των αλλοδαπών εισερχομένων στη χώρα για περισσότερο ή λιγότερο μόνιμη εγκατάσταση, καθώς τα σχετικά ποσοστά χαρακτηρίζονται από μεγάλο σκοτεινό αριθμό (*dark figure*), ο οποίος εδράζεται στη διχοτομική διάσταση και διάκριση ανάμεσα στους νόμιμους και παράνομους μετανάστες που ζουν και εργάζονται στη χώρα. Βέβαια, αυτό δεν είναι ελληνικό φαινόμενο, καθώς απαντάται σε όλες τις χώρες που υποδέχονται ροές μεταναστών παγκοσμίως στην ιστορική συγχρονία και διαχρονία. Η πλειονότητα των αλλοδαπών στη χώρα μας προέρχεται από την Αλβανία. Σημαντικό, επίσης, ποσοστό, προέρχεται από λοιπές χώρες των Βαλκανίων και Ανατολικές χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Ουκρανία, Μολδαβία κ.λπ.).³ Πρόσφατα στοιχεία υποδηλώνουν αύξηση της μεταναστευτικής ροής Ασιατών προς τη χώρα (Κινέζων, Ιρακινών, Πακιστανών κ.λπ.), λόγω, αφενός, οικονομικών παραγόντων και συνθηκών (όπως η έξοδος του κινεζικού λιανεμπορίου προς τη Δυτική Ευρώπη) και αφετέρου, λόγω των ιδιαίτερα δυσμενών κοινωνικο-πολιτικών και οικονομικών συνθηκών σε ασιατικές χώρες προέλευσης (πόλεμοι, δικτατορικά καθεστώτα κ.λπ.).⁴ Συνολικά υπολογίζεται πως σήμερα στην Ελλάδα ζουν και εργάζονται αλλοδαποί από 128 εθνότητες.

Η εγκατάσταση και απασχόληση στην Ελλάδα ενός μεγάλου αριθμού μεταναστών τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια αναμφισβήτητα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα *κοινωνικά γεγονότα*, που επηρεάζουν καθοριστικά τις σύγχρονες κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές εξελίξεις στην χώρα. Το *μεταναστευτικό ζήτημα* συνιστά πλέον ισχυρό μοχλό κοινωνικού μετασχηματισμού και αλλαγής και ως εκ τούτου σωστά υποστηρίζεται πως θέτει νέες προκλήσεις για την επίσημη πολιτεία. Η ορθολογική διαχείρι-

---

3. Μ. Τζωρτζοπούλου, Μ. Στογιάνοβα, 2001.

4. Βλ. σχετικά τα Πρακτικά του Συνεδρίου «Παράνομη μετανάστευση και διακίνηση ανθρώπων: Οι πολλαπλές όψεις μιας κρυμμένης πραγματικότητας», 2-3/12/2006, Ιωάννινα, Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού, και ιδιαίτερα τις εισηγήσεις των Οικονόμου Ελ., «Οργανωμένο έγκλημα και παράνομη μετανάστευση – Αντιμετώπιση ασυνόδευτων ανηλίκων» και Χαλκιά Αθ., «Δράσεις της Ελληνικής Αστυνομίας στο θέμα εμπορίας ανθρώπων», 2/12/2006.

ση και αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης σε ανθρωποκεντρικό πλαίσιο συνιστούν κρίσιμες συνιστώσες στη χάραξη και άσκηση της μεταναστευτικής πολιτικής.

Από τα παραπάνω καθίσταται φανερό ότι η μελέτη *του ζητήματος μετανάστευσης και εγκληματικότητα* –ή διαφορετικά της *σχέσης μετανάστευσης και εγκληματικότητας*– είναι αδιανόητη χωρίς στοιχειώδη έστω αναφορά στον *πληθυσμό* ή/και *τα μεγέθη*, τα οποία αυτό το ζήτημα, όπως τίθεται από τη παγκόσμια βιβλιογραφική παραγωγή, αφορά. Είτε θεωρήσουμε ως αφετηρία της ανάγνωσης της παραπάνω σχέσης *το μεταναστευτικό φαινόμενο* είτε *το εγκληματικό φαινόμενο* διαπιστώνουμε ότι υπάρχει ένας *όγκος πληθυσμού* που συμπίπτει. Δηλαδή, το εν λόγω ζήτημα αφορά τον πληθυσμό εκείνον που συγκεντρώνει δύο κυρίαρχα χαρακτηριστικά ταυτόχρονα: το χαρακτηριστικό του *αλλοδαπού* εγκατεστημένου λιγότερο ή περισσότερο μόνιμα στη χώρα, ή ακόμη και απλώς διερχόμενου από αυτήν, και το χαρακτηριστικό του *διαπράξαντος βεβαιωθέν / διαλευκανθέν αδίκημα* στη χώρα.

Επιπλέον, έτσι όπως διατυπώνεται συνήθως το ζήτημα *μετανάστευση και εγκληματικότητα* φαίνεται σαν να προϋποθέτει μια σχέση *αιτιώδη* ανάμεσα στο μεταναστευτικό ζήτημα και το εγκληματικό φαινόμενο, όπου η μετανάστευση συνιστά το αίτιο και η επίδρασή της στο εγκληματικό φαινόμενο, το αιτιατό, το αποτέλεσμα. Επί του θέματος αυτού σημειώνουμε ότι μια τέτοια πρόσληψη του ζητήματος αντανακλά τις προπαραδοχές της *θετικιστικής εγκληματολογίας*, η οποία, αν και υπογραμμίζει συγκεκριμένες σημαντικές αναμφίβολα όψεις του ζητήματος, στην παρούσα μελέτη συμπληρώνεται σημαντικά με την ερμηνευτική επιστράτευση του *κατασκευαστικού προτύπου* ή, *διαφορετικά, της θέασης της κοινωνικής κατασκευής της πραγματικότητας του εγκλήματος*. Ο προβληματισμός της μελέτης στηρίχθηκε σε μια τέτοια θεωρητική επιλογή για δύο κυρίως λόγους: α) Τόσο το μεταναστευτικό ζήτημα όσο και το εγκληματικό φαινόμενο χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό *σκοτεινού αριθμού*, αθέατων, δηλαδή, μη ορατών, μη αναγνωρίσιμων, άρα και μη μετρήσιμων στην πλήρη έκτασή τους, κοινωνικών πρακτικών και μεγεθών, γεγονός που συσκοτίζει την *οντολογική διάσταση* των διαπλεκομένων θεμάτων. β) Στη μελέτη του υπό πραγμάτευση ζητήματος διαπιστώνεται μια έκρηξη στην παρουσία ισχυρών στερεοτυπικών παραστάσεων και αναπαραστάσεων των συναφών πραγματικοτήτων και ισχυρή κηδεμονία της *κατασκευής της πραγματικότητας* επί της ίδιας της *οντολογικής* πραγματικότητας.

Το ζήτημα, επίσης, τίθεται σ' ένα πλαίσιο το οποίο, αφενός, αφορά την πληθυσμιακή σύνθεση και εξέλιξη του μεταναστευτικού ζητήματος στην Ελλάδα και, αφετέρου, την πληθυσμιακή σύνθεση και εξέλιξη του εγκληματι-

κού φαινομένου στη χώρα. Ως προς το πρώτο, αρκεί στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι η περίπτωση της Ελλάδας, ως χώρας του ευρωπαϊκού νότου παρουσιάζει συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της ιστορίας και του πολιτισμού της καθώς και του χαρακτήρα της κοινωνίας, της πολιτείας και της οικονομίας της.

Όπως προαναφέρθηκε, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 η Ελλάδα δέχεται μετανάστες από τρίτες χώρες, οι οποίοι εγκαθίστανται και εργάζονται στην Ελλάδα. Το μεταναστευτικό ρεύμα συνεχίζεται και την επόμενη δεκαετία με ιδιαίτερη έξαρση τη δεκαετία του 1990. Η μετανάστευση τη δεκαετία του 1990 διαφοροποιείται από εκείνες των προηγούμενων δεκαετιών όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των μεταναστών και κυρίως όσα σχετίζονται: α) Με τις χώρες προέλευσής τους (μειώνεται ο αριθμός των προερχόμενων από την Αμερική και την Ωκεανία, όπως και από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ αντίθετα αυξάνεται ο αριθμός εκείνων που προέρχονται από την Αφρική και τις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης). β) Με τη μαζικότητα έλευσής τους (ο αριθμός των νομίμων μεταναστών το 1981 προσεγγίζει τους 176.119 αλλοδαπούς, ενώ το 1991 καταγράφηκαν μεν 167.276 αλλοδαποί, δεδομένου, όμως, ότι η μετανάστευση κατά τη δεκαετία αυτή χαρακτηρίζεται κατεξοχήν από την παρουσία μη νόμιμων μεταναστών, υπολογίζεται ότι ο αριθμός των μη νόμιμων μεταναστών στην Ελλάδα άγγιζε περίπου τις 500.000 – 800.000. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνεται από την απογραφή του 2001, στην οποία καταγράφονται 761.813 αλλοδαποί, ενώ στο μεταξύ έχει μεσολαβήσει η πρώτη προσπάθεια νομιμοποίησής τους κατά το 1997 με την έκδοση των Προεδρικών Διαταγμάτων 358 και 359. Με τη νομοθετική αυτή εξέλιξη δόθηκε η δυνατότητα στους αλλοδαπούς που διέμεναν στην Ελλάδα εκείνη τη χρονική περίοδο να αιτήσουν άδεια παραμονής ορισμένης διάρκειας, τη λεγόμενη «λευκή κάρτα». Με αυτήν την αφορμή απογράφηκαν 371.641 αλλοδαποί, ενώ υπολογίσθηκε ότι περίπου 150.000 άτομα δεν απογράφηκαν και συνέχισαν να ζουν υπό μη νόμιμο καθεστώς.⁵ Αναμφισβήτητα, το σχετικά υψηλό ποσοστό της παράνομης μετανάστευσης που επικρατεί στην Ελλάδα αναγκάζει τους ερευνητές να διατηρούν τις επιφυλάξεις τους σχετικά με τη δυνατότητα εξαγωγής ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με τη συμπεριφορά των αλλοδαπών στην Ελλάδα.

Στη συνέχεια, επιχειρώντας, μια σύντομη ιστορική αναδρομή σε ό,τι αφορά την πληθυσμιακή εξέλιξη των αλλοδαπών αναφέρεται ότι το 1991, οι συνολικά

---

5. Τζ. Καβουνίδη, 2000, σ. 2.

καταγεγραμμένοι αλλοδαποί ήταν 98.239, ενώ το 1995 μόλις 80.753.⁶ Τα στοιχεία αυτά απέχουν κατά πολύ από τους 761.813 που διέμεναν νόμιμα την Ελλάδα το 2001 και το ένα εκατομμύριο και πλέον περίπου που ζει στην Ελλάδα σήμερα. Αυτό συμβαίνει διότι την τελευταία εικοσαετία η μεταναστευτική ροή προς τη χώρα μας παρουσίασε σημαντικές αυξομειώσεις, ενώ, παράλληλα, η αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ζητήματος από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία και τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου (αστυνομία και δικαιοσύνη) δεν υπήρξε πάντα υπεύθυνη, οργανωμένη και συγκροτημένη. Ως προς τα χαρακτηριστικά του αλλοδαπού πληθυσμού, με βάση την (τελευταία) απογραφή του πληθυσμού του 2001 διαπιστώθηκε ότι πάνω από τους μισούς (438.036 – ποσοστό 57,5%) είναι άτομα αλβανικής υπηκοότητας, ενώ την πρώτη πεντάδα συμπληρώνουν οι Βούλγαροι, με μόλις 35.104 άτομα (ποσοστό 4,6%), οι Γεωργιανοί (22.875 άτομα – ποσοστό 3%), οι Ρουμάνοι (21.994 – ποσοστό 2,9%) και τα άτομα αμερικανικής υπηκοότητας (18.140, με ποσοστό 2,4%).⁷ Στο σημείο αυτό πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι, όπως σε κάθε επίσημη καταγραφή πληθυσμού έτσι και στη συγκεκριμένη, δεν υπολογίζονται, όπως είναι λογικό, τα άτομα που για οποιονδήποτε λόγο δεν δήλωσαν την παρουσία τους. Ειδικότερα, στους 761.813 αλλοδαπούς που βρίσκονταν στην Ελλάδα, τουλάχιστον μέχρι το 2001, πρέπει να προστεθούν και οι αλλοδαποί που βρίσκονται υπό καθεστώς παρανομίας στη χώρα μας και κατ' αυτόν τον τρόπο δεν εμφανίζονται στις επίσημες καταγραφές. Έτσι, προκύπτει ένας πολύ μεγαλύτερος αριθμός ξένων που διαμένουν στην Ελλάδα και ένα μεγαλύτερο ποσοστό εκπροσώπησης τους στο συνολικό πληθυσμό της χώρας μας. Οι δε επιπτώσεις της μετανάστευσης σε δημογραφικό επίπεδο γίνονται αντιληπτές από τον παρακάτω πίνακα, ο οποίος απεικονίζει την αύξηση του πληθυσμού της Ελλάδας.⁸

	1971-1981	1981-1991	1991-2001
Φυσική αύξηση πληθυσμού	637.000 70,1%	260.000 51,5%	22.000 3,2%
Καθαρή μετανάστευση⁹	272.000 29,9%	245.000 48,5%	658.000 96,8%
Συνολική αύξηση πληθυσμού	909.000 100,0%	505.000 100,0%	680.000 100,0%

6. Μ. Τζωρτζοπούλου, 2001, σ. 55-56.

7. Στοιχεία Εθνικής Απογραφής 18ης Μαρτίου 2001.

8. ΕΣΥΕ στο: www.statistics.gr.

9. Σημειώνουμε ότι η έννοια της «καθαρής μετανάστευσης» αναφέρεται το «συνολικό ισοζύγιο» των μεταναστευτικών εισροών και εκροών (Ελλήνων και αλλοδαπών).

Σύμφωνα με πορίσματα ερευνών καθίσταται εμφανές ότι οι μετανάστες πληθυσμιακά δεν συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένες περιοχές της Ελλάδας. Ερμηνευτικά αυτή η τάση έχει συνδεθεί με τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς εργασίας και τις ανάγκες σε εργατικό δυναμικό, οι οποίες έχουν δημιουργήσει μια σχετικά ισορροπημένη κατανομή των αλλοδαπών / μεταναστών σε όλη τη χώρα. Οι μετανάστες βρίσκονται παντού: στην ύπαιθρο και στα αστικά κέντρα, στην ηπειρωτική όπως και στη νησιωτική Ελλάδα. Η εν λόγω αυθόρμητη και ισορροπημένη τους διάχυση σε όλη τη χώρα έχει παρεμποδίσει σε σημαντικό βαθμό την εμφάνιση των λεγόμενων ghettos και την πλήρη κοινωνική περιχαράκωση των μεταναστών. Παρ' όλα αυτά ο μεγαλύτερος αριθμός των μεταναστών συγκεντρώνεται στα μεγάλα αστικά κέντρα, κυρίως Αθήνα και Θεσσαλονίκη, όπως άλλωστε και ο γηγενής αστικός πληθυσμός. Σύμφωνα με τα δεδομένα της ΕΣΥΕ έτους 2001 για τη γεωγραφική κατανομή των αλλοδαπών, παρά τη διασπορά τους σε όλη την Ελλάδα, παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωσή τους σε ορισμένες περιφέρειες της χώρας, ειδικότερα στην περιφέρεια της πρωτεύουσας όπου καταγράφηκε το 47,26% του συνόλου των αλλοδαπών. Ακολουθούν η Μακεδονία με 15,8%, η Πελοπόννησος με 7,07%, η Στερεά Ελλάδα και η Εύβοια με 6,15%, τα Νησιά του Αιγαίου με 5,13%, η Κρήτη με 5,7%, η Θεσσαλία με 4,23%, τα Ιόνια Νησιά με 2,57%, η Ήπειρος με 2,14% και τελευταία η Θράκη με 0,72%. Επιπρόσθετα αναφέρεται ότι οι γυναίκες παρουσιάζουν μεγαλύτερη συγκέντρωση στα αστικά κέντρα, ενώ αντίθετα οι άνδρες συγκεντρώνονται σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από έντονη γεωργική δραστηριότητα. Η ίδια εικόνα της διασποράς, όσον αφορά την εγκατάσταση των αλλοδαπών, εμφανίζεται και σε πιο στενό τοπικό επίπεδο. Το παράδειγμα της Αθήνας είναι ενδεικτικό. Οι συνθήκες διαβίωσης των εθνοτικών ομάδων, που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή της πρωτεύουσας, δεν οδηγούν στην αυστηρή γεωγραφική τους συγκέντρωση, με αποτέλεσμα να μην έχουν έως τώρα εμφανισθεί συνοικίες με ευδιάκριτη εθνοτική ταυτότητα. Παρότι η ανάγκη των μεταναστών για σταθερή συνεύρεση με ομοεθνείς τους είναι δεδομένη, ωστόσο, οι μετανάστες διαμένουν σε διάφορα σημεία της πόλης. Το γεγονός αυτό οφείλεται, μεταξύ άλλων, στην οικονομική δυνατότητα των μεταναστών, στα πολιτισμικά χαρακτηριστικά κάθε μεταναστευτικής ομάδας και στις επιβεβλημένες από την ελληνική κοινωνία προδιαγραφές (έλλειψη στεγαστικών ρυθμίσεων, απελευθέρωση από Αθηναίους παλιών και όχι κατάλληλα εξοπλισμένων διαμερισμάτων, αναβάθμιση συγκεκριμένων περιοχών, συνεχής μείωση της κοινωνικής και οικονομικής αξίας του κέντρου).¹⁰

---

10. Έκθεση Μεσογειακού Παρατηρητήριου Μετανάστευσης- Ι.Α.Π.Α.Δ.- Πάντειο Πανεπιστήμιο, «Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα δια-

Αναντίρρητα, η μετανάστευση αποτελεί ένα πολύπλευρο κοινωνικό φαινόμενο, καθώς, από τη μια, προσφέρει στις χώρες υποδοχής ευκαιρίες προς αξιοποίηση, όπως προσόντα και εργατικότητα που συνδράμουν στην ενίσχυση της εθνικής οικονομίας, ενώ, από την άλλη, η διαφορετικότητα των μεταναστών από τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής γεννά την ανάγκη για κινητοποίηση όλων των κρατικών φορέων, θεσμών αλλά και μελών της κοινωνίας για την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ένταξή τους στην κοινωνία υποδοχής.¹¹

Στην Ελλάδα πλέον, όπως και στις λοιπές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η παρουσία των αλλοδαπών είναι εμφανής σε όλους τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας. Στη νέα αυτή πραγματικότητα αναδεικνύονται ζητήματα που άμεσα ή έμμεσα συνδέονται με το μεταναστευτικό φαινόμενο, όπως η οικονομία, το δίκαιο, η πολιτική, η πολιτιστική ταυτότητα, η εγκληματικότητα των αλλοδαπών, ο ρατσισμός και γενικότερα ζητήματα που αναδιαμορφώνουν την κοινωνική δομή, ζητήματα που καθημερινά προσελκύουν το ενδιαφέρον νέων ερευνητών, ζητήματα που παραμένουν ανοικτά για τον ερευνητή. Ιδιαίτερα στις μέρες μας σε συνθήκες μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομικής ύφεσης το *μεταναστευτικό ζήτημα* ενεργοποιεί βαθειά κρυμμένα ψυχολογικά αντανάκλαστα που σχετίζονται με την καλλιέργεια κλίματος μιας γενικευμένης κοινωνικής φοβίας και προκαλεί σχεδόν αυτόματα εκρήξεις του συλλογικού ασυνείδητου, ιδιαίτερα αναφορικά με το *ζήτημα της ασφάλειας* του γηγενούς πληθυσμού απέναντι στον «άλλο», τον «ξένο», τον «διαφορετικό».

Η μελέτη των ιστορικών και κοινωνικών διαδρομών των μεταναστευτικών ροών ήδη από την εποχή της Σχολής του Σικάγο στην Αμερική μέχρι τις μέρες μας έχει καταδείξει *πέραν πάσης αμφιβολίας* ότι οι κοινωνίες υποδοχής (της ελληνικής συμπεριλαμβανομένης) δεν είναι προετοιμασμένες και δεκτικές των αλλαγών που νομοτελειακά επέρχονται από την λίγο έως πολύ ξαφνική εγκατάσταση μεγάλου αριθμού αλλοδαπών, αδυνατούν να συλλάβουν τις μείζονες προεκτάσεις αυτής της εγκατάστασης και δυσκολεύονται να συμβάλλουν στην κατά το δυνατόν ήπια αφομοίωση των κραδασμών που αυτή η εγκατάσταση συνεπάγεται για την κοινωνική δομή και το μετασχηματισμό της κοινωνίας υποδοχής. Ως αποτέλεσμα, ενεργο-

---

θέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», txt at www.imepo.gr.

11. Θ. Παπαθεοδώρου, Ν. Κουλούρης, 2000.

ποιούνται στους γηγενείς πληθυσμούς αισθήματα φόβου (ιδιαίτερα φόβου του εγκλήματος) και ανασφάλειας που με τη σειρά τους καλλιεργούν ξενοφοβικά σύνδρομα και ρατσισμό προς τους μετανάστες, οι οποίοι καταλήγουν να φαντάζουν ως *σημαίνουσα απειλή* για την κοινωνία που τους υποδέχεται.¹²

Στο πλαίσιο αυτό καθίσταται ιδιαίτερα κατανοητή η *αρνητική πρόσληψη και εικόνα του αλλοδαπού μετανάστη*, η οποία συνοδεύεται με πλήθος αρνητικών στερεοτύπων και αναπαραστάσεων.¹³ Προς αυτή την κατεύθυνση συχνά συμβάλλουν και τα ΜΜΕ, που, προς χάριν της τηλεθέασης, προβάλλουν τον οικονομικό μετανάστη ως απειλή προς το κοινωνικό σύνολο. Οι επιπτώσεις που μπορεί να έχει μια τέτοια *υποδοχή* σχετίζονται άμεσα με την κοινωνική απομόνωση, την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό των μεταναστών.¹⁴

Από την άλλη πλευρά και αναφορικά με την εξέλιξη του εγκληματικού φαινομένου στη χώρα, στο σημείο αυτό μπορούμε συνοπτικά να εκθέσουμε τα ακόλουθα: Είναι γεγονός ότι ο συνολικός όγκος των αδικημάτων που διαπράττονται, όπως αυτά εμφανίζονται στις επίσημες στατιστικές, σταδιακά αυξάνεται. Συγχρόνως μεταλλάσσεται η ποιότητα των χαρακτηριστικών των διαπραττόμενων αδικημάτων. Τα εγκλήματα βίας εμφανίζουν μια διαφοροποιημένη *εικόνα*. Το ίδιο και το *οικονομικό* καθώς και το *οργανωμένο* έγκλημα. Δειλά-δειλά κάνει την εμφάνισή του και το *ηλεκτρονικό έγκλημα*, ενώ η συμμετοχή τόσο των γυναικών όσο και των ανηλίκων στην εγκληματικότητα αυξάνεται.¹⁵ Βέβαια η χώρα μας εξακολουθεί να κατέχει μία από τις τελευταίες θέσεις στην παγκόσμια στατιστική του εγκλήματος. Το δε ποσοστό της συμμετοχής αλλοδαπών δραστών στο συνολικό όγκο του εγκλήματος στη χώρα αποτελεί ένα από τα ζητούμενα αυτής της μελέτης.

γ. Το αντικείμενο της μελέτης

Στην παρούσα μελέτη, όπως ήδη θα έχει γίνει κατανοητό από τον αναγνώστη, οι όροι *αλλοδαπός* και *μετανάστης* χρησιμοποιούνται επάλληλα. Είναι γεγονός, όμως, ότι η κοινωνικο-ιστορική και πολιτισμική συγκρότηση των όρων

---

12. Γ. Κπιστάκις, 2001.

13. Χρ. Κωνσταντινίδου, 2001.

14. Αλ. Μοσχοπούλου, 2005.

15. Ενδεικτικά βλ. Στατιστικά Στοιχεία Εγκληματικότητας 1991 έως 2008 για την Επικράτεια, - τελευταία έκθεση των Διοικητικών Αρχών, <http://www.astynomia.gr>.

αυτών έχει διαφορετικές αφητηρίες και κοινωνικές συνδηλώσεις. Για λόγους οικονομίας, αρκεί να αναφέρουμε ότι στην παρούσα μελέτη η εννοιολόγηση των παραπάνω όρων υπακούει στα ακόλουθα: Αναφορικά με τον όρο *μετανάστευσης* η μελέτη απομακρύνεται από οποιαδήποτε *τεχνική* εννοιολόγηση του όρου του τύπου *πολίτης / υπήκοος χώρας προέλευσης ή καταγωγής εκτός ευρωπαϊκής ένωσης* ή άλλων συναφών προσδιορισμών περί *παλλιννοστούντων ή επαναπατριθέντων Ελλήνων*.¹⁶ Οι όροι *μετανάστευση* και *μετανάστης* δεν συνιστούν περιγραφικούς ή νομικούς όρους. Συνιστούν κοινωνικά κατασκευασμένες εννοιολογήσεις ή/και μορφώματα με πλήθος ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές συνδηλώσεις. Αυτή η ίδια η γραμματική και ετυμολογική διατύπωση και έκφραση των όρων το πιστοποιεί, η οποία δεν μπορεί να παραγνωρίζεται. Για την εξαιρετικά σημαίνουσα ελληνική γλώσσα και τους Έλληνες, ενδεικτικά, ο όρος *μετανάστης* ήδη από την αρχαιότητα σημαίνει *τον μετοικούντα, τον εγκαταλείποντα την εστία ή τον οίκο του και μετακινούμενον σε άλλη χώρα*, αλλά και τον *ξένον (αλλότριος, εκ ξένης γής, επί δε φυτών, μεταφυτευθείς – σε αντίθεση με τον ένδημον / πολίτην, ο μη πολίτης, ο δεκτικός φιλοξενίας, ο πρόσφυγας, ο έτερος* στη σχέση φιλοξενίας σε αντίθεση με τον *οικοδεσπότη*), τον *πλάνητα* (υποτιμητικά, καθώς η εστία είχε ανέκαθεν μεγάλη σημασία για τον Έλληνα) καθώς επίσης και τον *ατίμητον* (χωρίς δικαιώματα), σε αντίθεση με τον *επιχώριον*.¹⁷ Και εδώ ήδη παρατηρείται η κοινωνικο-πολιτισμική συγκρότηση του όρου, η οποία δεν αφίσταται από τις σύγχρονες προσλήψεις. Αναφορικά με τον όρο *αλλοδαπός*, αντίθετα, ο περισσότερο *τεχνικός* προσδιορισμός του όρου είναι ήδη εμφανής από την αρχαιότητα, ως *ο ανήκων εις άλλην χώραν*, στη σύγχρονη εκδοχή του όρου, ο *υπήκοος*, δηλαδή *υποκείμενο έννομων δικαιωμάτων, αγαθών και υποχρεώσεων* στη συγκεκριμένη χώρα. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης η ταυτόσημη και επάλληλη χρήση του όρου *αλλοδαπός* με τον όρο *μετανάστης* υπαγορεύτηκε από το γεγονός ότι πλήθος των επίσημων δεδομένων βασίζεται στη νομική εννοιολόγηση του όρου και άρα *ο μετανάστης είναι ο αλλοδαπός εισερχόμενος στη χώρα, ο μη πολίτης*. Η διάκριση είναι σημαντική και δεν πρέπει να παραμερίζεται καθώς με αυτήν την έννοια ο μετανάστης δεν έχει τις δικαιωματικές εγγυήσεις που απολαύει ο πολίτης μιας χώρας παρά μόνον σε περιορισμένο βαθμό, όταν αυτές απορρέουν από επικυρωμένες διε-

16. Βλ. σχετικά, Μ. Petronoti, Α. Triandafyllidou, 2003, No 2.

17. Σχετικές παραπομπές υπάρχουν ήδη από τον Όμηρο και τον Ησίοδο, βλ. σχετικά, *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσας*, των Η. Lindell, R. Scott, x.x., Σιδέρης, Αθήνα.

θνείς συνθήκες περι ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έχουν ενσωματωθεί στο ενδοκρατικό δίκαιο και εφαρμόζονται.

Ως εκ των παραπάνω, η μελέτη εκ του αντικειμένου της βασίζεται σε μια διευρυμένη εννοιολόγηση του όρου *μετανάστες*, η οποία αγκαλιάζει κάθε μετακινούμενο άτομο ή /και ομάδα ατόμων, *άλλης / ξένης προς την ελληνική υπηκοότητας / εθνικότητας*, που εγκατέλειψε προσωρινά ή μόνιμα τη χώρα προέλευσης ή καταγωγής και εισέρχεται στη χώρα απλά διερχόμενο ή για περισσότερο ή λιγότερο μόνιμη εγκατάσταση. Το στοιχείο της υπηκοότητας στην παρούσα μελέτη, αντίθετα από τη διαφοροποιητική του διαχείριση σε άλλες αναλύσεις, συνιστά σημαντική διαφοροποιητική μεταβλητή, καθώς πλήθος επίσημων στατιστικών δεδομένων κατηγοριοποιείται στη βάση της διάκρισης ημεδαπών / αλλοδαπών με τη νομική εκδοχή των όρων αυτών.

Στη βάση των παραπάνω τοποθετείται και η ειδική στοχοθεσία της μελέτης: Η διερεύνηση του ζητήματος «*μετανάστευση και εγκληματικότητα*» αναγκαστικά διέρχεται από το φίλτρο της *απομάγευσης*¹⁸ αυτού του ίδιου του *κοινωνικού μορφώματος* της μετανάστευσης και ιδιαίτερα της μη νόμιμης μετακίνησης πληθυσμών προς τη χώρα. Επιπλέον, το φαινόμενο της μετανάστευσης σε συνάρτηση με το εγκληματικό φαινόμενο στη χώρα προκαλεί την *κατανοούσα* (κατά Weber¹⁹) *κοινωνιολογική μας φαντασία*²⁰ καθώς επικαλύπτεται από πλήθος κατασκευών, στερεοτυπικών παραστάσεων και αναπαραστάσεων με τρόπο που να μη διακρίνεται εύκολα ο *μύθος και η αλήθεια*. Το *πραγματικό* και το *φαντασιακό* διαπλέκονται με τρόπους δυσανάγνωστους στον ανυποψίαστο αναγνώστη, ιδιαίτερα σε εκείνον που διακατέχεται από την πίστη στην *αλήθεια των αριθμών*. Τα αριθμητικά σύνολα, όμως, ή αθροίσματα (ενδεικτικά και για παράδειγμα, *αλλοδαποί δράστες εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας*) νοηματοδοτούνται μόνον μέσα στο πλαίσιο που τα παράγει (τον τρόπο κατασκευής αυτών των αθροισμάτων, την κινητικότητα των δικτυικών αρχών, την ισχύουσα κατεύθυνση και φυσιογνωμία της αντεγκληματικής πολιτικής κ.λπ.). Ως εκ τούτων, το περιεχόμενο της παρούσας μελέτης αποσκοπεί στην άρση των μυθεύσεων και την κατά το δυνατόν προσήλωση στους όρους *ανακάλυψης και ανάγνωσης της επιστημονικής αλήθειας*.

---

18. Κατά την έκφραση του Weber, ό. π., Box St., 1987, *Recession, Crime and Punishment*, Macmillan, σ. IX., και στον τίτλο του βιβλίου του Ν. Παναγιωτόπουλου, *Η απομάγευση του κόσμου*, Αθήνα, ΕΚΚΕ – ΠΟΛΥΤΡΟΠΟΝ, 2008.

19. M. Weber, 1997.

20. Κατά την έκφραση του C.W. Mills, 1980, *The Sociological Imagination*, Pelican.

Στο πλαίσιο αυτό, υιοθετήθηκαν οι εξής θεωρητικο-μεθοδολογικές προ-παραδοχές: Πρώτον, η σχέση εγκληματικότητας και μετανάστευσης κάθε άλλο παρά μονοσήμαντη είναι και ως τέτοια χρειάζεται *αποκωδικοποίηση* όλων των πολυσύνθετων εννοιολογικών και πραγματολογικών της παραμέτρων. Δεύτερον, η ανάγκη μιας *καινοτόμου* προσέγγισης ως προς το ζήτημα της μεθόδου καθίσταται ιδιαίτερα επιτακτική. Παρά τη μεγάλη σημασία του θέματος αυτού όχι μόνο για τη χώρα μας αλλά και σε διεθνές επίπεδο, η συναφής βιβλιογραφική παραγωγή εμφανίζεται ελλιπής και κατακερματισμένη, συσκοτίζοντας το επιστημονικό τοπίο και τη γνώση μας τόσο για το εγκληματικό φαινόμενο καθαυτό, όσο και για τη σχέση του με τη μετανάστευση. Ως αποτέλεσμα, έχει καταστεί κοινός τόπος η διαπίστωση ότι το ζήτημα της εγκληματικότητας των αλλοδαπών είναι εξαιρετικά σοβαρό για την ελληνική κοινωνία.²¹ Στην Ελλάδα πολλοί αποδίδουν τη ραγδαία αύξηση της εγκληματικότητας, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και μετά, στο μεγάλο κύμα αλλοδαπών που εισέρρευσαν κυρίως από τα βόρεια σύνορα της, μετά την κατάρρευση των καθεστώτων του λεγόμενου «*υπαρκτού σοσιαλισμού*» και τις συνακόλουθες ανακατατάξεις στα Βαλκάνια. Η διαπίστωση αυτή, μολονότι εμπεριέχει πηγήματα αληθείας, δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται με συνολικό τρόπο στην επιστημονική αλήθεια. Σε κάθε περίπτωση, η εγκληματικότητα των αλλοδαπών αναμφισβήτητα συνιστά μια «*γκρίζα ζώνη*» του ζητήματος της εγκληματικότητας τόσο στην ελληνική πραγματικότητα όσο και διεθνώς και, κατ' επέκταση, της σχέσης ανάμεσα στα φαινόμενα της μετανάστευσης και της εγκληματικότητας.²²

Ως εκ των παραπάνω, η επιστημονική συμβολή του παρόντος έργου στοχεύει στη μελέτη της μετανάστευσης ως φαινομένου με πολύπλοκες κοινωνικές, οικονομικές, πολιτισμικές και πολιτικές διαστάσεις και επιδιώκεται η ανίχνευση της *φύσης –πραγματικής ή κατασκευασμένης–* της σχέσης των μεταναστευτικών ροών προς τη χώρα με το εγκληματικό φαινόμενο στη συγχρονία και τη πρόσφατη διαχρονία, σε ποσοτικό και ποιοτικό επίπεδο. Επιπρόσθετα, στόχο αποτελεί η διερεύνηση του πλαισίου στο οποίο εμφανίζονται και καταγράφονται εκδηλώσεις παραβατικών συμπεριφορών που συνδέονται με το ζήτημα «*μετανάστευση και εγκληματικότητα*». Σκοπός, επίσης, είναι η μελέτη των όψεων της παράνομης – παράτυπης δραστηριότητας γύρω από το «γεγονός» της μετανάστευσης. Άρα ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δομές, οι

21. Μ. Κρανιδιώτη, 2003.

22. Ν. Κουράκης, 2003.

διαδικασίες, οι αξίες και τα πρότυπα συμπεριφοράς και αυτές οι ίδιες οι πρακτικές – συμπεριφορές που συνδέονται με το θέμα Ελλήνων και αλλοδαπών.

Επί της μεθόδου, η μελέτη συνιστά δευτερογενή επεξεργασία υλικού και συναφών πηγών πληροφοριών των οποίων η *πρωτογενής πατρότητα* ανήκει σε άλλους. Αυτή η επιλογή δημιουργεί μια ιδιαίτερη δυσκολία διότι απαιτεί και προϋποθέτει ένα παράλληλο επίπεδο διερεύνησης των προπαραδοχών και προαπαιτούμένων της πρωτογενούς συλλογής του υλικού. Το επίπεδο αυτό, όμως, είναι απαραίτητο, διότι, όπως θα καταδειχθεί στη συνέχεια, η αποκωδικοποίησή του, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, αίρει *σκιώσεις* του ζητήματος.

Το ιστορικό ανάπτυγμα της μελέτης καλύπτει την περίοδο από το 1990 κι εντεύθεν, καθώς η δεκαετία του 1990 συνιστά δεκαετία *ορόσημο* του πραγματικού γεγονότος της μαζικής μετακίνησης αλλοδαπών πληθυσμών προς τη χώρα μας με συγκριτικές αναφορές σε προγενέστερο χρόνο, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Η αναζήτηση του προς επεξεργασία υλικού διενεργήθηκε με την προσφυγή σε βιβλιογραφικές πηγές και βιβλιογραφικές ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες και βάσεις δεδομένων, σε αρχειακές συλλογές και στατιστικά αθροίσματα τόσο για τη μετανάστευση όσο και το έγκλημα στη χώρα, όπως αυτές επίσημα διατίθενται από τις στατιστικές υπηρεσίες των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, και σε αρχειακό υλικό νομοθετικών κειμένων από το Αρχείο της Βουλής των Ελλήνων.

δ. Δομή της μελέτης

Σε ένα πρώτο τμήμα, ανακωδικοποιούνται οι πληροφορίες και η γνώση που προκύπτει από εκτεταμένη βιβλιογραφική επισκόπηση αναφορικά με το ζήτημα ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ. Θεωρήσεις εντοπίζονται, ευρήματα ελέγχονται, πορίσματα επαναξιολογούνται. Ο λόγος των ειδικών και οι επιστημονικές απόψεις που έχουν διατυπωθεί για το παραπάνω ζήτημα, τόσο σε επίπεδο θεωρίας όσο και σε ερευνητικό επίπεδο, εντοπίζονται, αποσαφηνίζονται και αξιοποιούνται. Η περιπλάνηση αυτή έχει ως αποτέλεσμα και τον εννοιολογικό επικαθορισμό των όρων, απαραίτητο εργαλείο για τη συνέχεια της διερεύνησης.

Στη συνέχεια παρατίθεται και εξετάζεται λεπτομερώς η *επίσημη εικόνα μας για τον αλλοδαπό εγκληματία*, η οποία, αφενός, αφορά στην *ορατή και διαπιστωμένη εγκληματικότητα* των μεταναστών από τις δικτυικές αρχές και, αφετέρου, το τυπικό σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης ποσοτικά και ποιοτικά και συναφείς συγκρίσεις με την εν γένει εγκληματικότητα

τα στη χώρα. Έτσι, επισημαίνονται πραγματικότητες που διαψεύδουν πολλούς από τους «*μύθους*» για την εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα. Η εξέταση αυτή έχει μεγάλη σημασία, δεδομένης της σχετικής ρητορικής που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια σχετικά με το αν και κατά πόσο οι μετανάστες έχουν διαπράξει αδικήματα περισσότερα ή λιγότερα, τα ίδια ή χειρότερα απ' ό,τι οι Έλληνες.

Σε ιδιαίτερο τμήμα γίνεται αναφορά στο *θεσμικό πλαίσιο* που ρυθμίζει το μεταναστευτικό ζήτημα και συνιστά την επίσημη *απάντηση του Κράτους*. Η σημασία του τμήματος αυτού έγκειται στο ότι το νομικό καθεστώς που ισχύει για τη διαχείριση ενός κοινωνικού φαινομένου, όπως η μετανάστευση, συχνά καθορίζει και την πορεία του στην εκάστοτε κοινωνία. Η αποκωδικοποίηση της *απάντησης* αυτής επιχειρείται σε συνδυασμό με τις *κοινωνικές, οικονομικές, πολιτισμικές και πολιτικές προεκτάσεις* της μετανάστευσης.

Στο τελευταίο τμήμα της μελέτης, επιχειρείται η εξαγωγή και παρουσίαση συμπερασμάτων. Με βάση τα συμπεράσματα διατυπώνονται προτάσεις αντιμεγνηματικής και μεταναστευτικής κοινωνικής πολιτικής καθώς και πρακτικές ορθολογικής διαχείρισης του φαινομένου.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειώσουμε ότι το παρόν βιβλίο στηρίχθηκε σε μελέτη με τον ομώνυμο τίτλο η οποία υλοποιήθηκε από τους κάτωθι επιστήμονες:

Δρ Ιωάννα Τσίγκανου, Διευθύντρια Ερευνών, Αν/τρια Διευθύντρια στο Ινστιτούτο Πολιτικής Κοινωνιολογίας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, Κοινωνιολόγο του Εγκλήματος, Επιστημονικώς Υπεύθυνη της εκπόνησης της μελέτης.

Λαμπράκη Ιουλία, Κοινωνιολόγο, (MSC στην Εγκληματολογία) Υποψήφια Διδάκτορα Παντείου Πανεπιστημίου.

Φατούρου Ιωάννα, Κοινωνιολόγο, (MSC στην Εγκληματολογία) Υποψήφια Διδάκτορα Παντείου Πανεπιστημίου.

Χαϊνά Ευάγγελο, Κοινωνιολόγο, (MSC στην Εγκληματολογία) Υποψήφιο Διδάκτορα Παντείου Πανεπιστημίου.

Η μελέτη χρηματοδοτήθηκε από το ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ Ι. ΛΑΤΣΗ, στη βάση σχετικής προκήρυξης και της από 22/1/2008 Σύμβασης Ανάθεσης Έργου στο ΕΚΚΕ ως φορέα υλοποίησης, και υλοποιήθηκε από τον Ιανουάριο 2008 μέχρι και τον Ιανουάριο 2009.

Στο σημείο αυτό οι συγγραφείς επιθυμούν να ευχαριστήσουν θερμά το ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ Ι. ΛΑΤΣΗ, που χρηματοδότησε και έκανε δυνατή την υλοποίηση αυτής της μελέτης, το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΚΚΕ που παρέιχε την αμέριστη υποστήριξή του και τις υποδομές του Κέντρου για την υλο-

ποίηση της μελέτης, τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας) για την παραχώρηση πρόσβασης στα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία των Διοικητικών Αρχών, καθώς και την ΕΣΥΕ για την παραχώρηση πρόσβασης στην Εγκληματική και Σωφρονιστική Στατιστική· ευχαριστούμε για την πολύτιμη βοήθειά σας που συνέβαλε στην ολοκλήρωση της μελέτης και την επιτυχή έκβαση του πονήματος.

Ιανουάριος 2010

Για την ερευνητική ομάδα

Ιωάννα Τσίγκανου